

● CRONICI DE ARTĂ ● CRONICI DE ARTĂ ●

Teatru

LIMBAJUL LOR, LIMBAJUL NOSTRU

Printre caracteristicile care asigură dintotdeauna viabilitatea teatrului se numără, fără doar și poate, actualitatea universală pe care o poate căpăta orice subiect ridicat pe scenă. Un fluid empatic (te face solidar cu drama șomajului care le amenință pe eroinele piesei americanului Israel Horovitz, intrată-n repertoriul Naționalului bucureștean printr-o truculentă montare semnată energic: Ion Cojar. Autorul are o carte de vizită impresionantă, dar cel mai bine îl recomandă Eugen Ionescu: „Israel Horovitz este sentimental și realist deopotrivă. Vă puteți închipui cât poate fi de feroce!” *Feroce* este și spectacolul ce profită de excelența traducere (semnată de Gh.Lăzărescu și Liviu Dorneanu) care translează nuanțele ce fac farmecul acestei incizii dure pentru care s-a ales un titlu românesc incitant: *Dragoste în hala de pește*. Originarul *North Shore Fish* fiind mai restrictiv, căci se referă efectiv la limanul pe care-l reprezintă pentru personaje, pentru scriitor, o zonă geografică anume. Este vorba de orașul Gloucester, Massachussets, în apropiere de Wakefiel unde, în 1939, s-a ivit cel ce va evolua pe creasta noului val stârnit și în America de „tinerii furioși”. Potrivit propriilor mărturisiri, Horovitz și-a dorit un refugiu de vacanță și s-a trezit stabilit definitiv în ținutul de baștină, căruia i-a dăruit urgent un teatru în care să-și verifice producțiile, care adesea se-ntâmplă să fie oglinda mediului înconjurător, dar nu numai. Cum este cazul acestei piese ce surprinde agonia unei manufacturi de pește, o mică enclavă care reflectă metehnele marelui sistem. Pentru că dramaturgul știe că „teatralizând” realitatea imediată are toate șansele să trezească un interes general: „dacă îmi fixează vreodată microscopul meu personal asupra unui orașel din Noua Anglie și dacă obțin o imagine clară, cu adevărat clară, atunci aș putea obține o imagine la fel de precisă a întregului pământ”. Fiindcă, în ultimă instanță, viciile social-politice sunt întretinute de mentalitățile umane retrograde, fortificând un cerc vicios inexpugnabil. Lipsa de orizont, acceptarea rutinei, complacerea în compromis sunt fațetele unei *vini* globale care aparțin victimelor, femei limitate la o meserie brută, devenită anacronică datorită modernizării tehnologice. Pentru că, pare-se nicăieri, nici măcar în țara prosperității, „grija față de om” nu-și are acoperire concretă într-o autentică politică de orientare a forței de muncă. De aceea exis-

tența muncitoarelor ce trudesc după același tipic din mamă-n fiică se aseamănă cu a frunzei pe apă. Într-o apă tulbure s-a scurs întreaga lor viață de până acum, iar viitorul nu are cum fi mai limpede.

Cu aportul interpreților (temerar *casting* reunind curajos vedete și tineri la început de drum, personalitatea personajelor se intuiește de la primul pas în arena de joc. Ambianța creată la sala Atelier de cuplul scenografilor Irina Solomon – Dragoș Buhagiar, sub aparența unei „fidelității naturaliste” (bandă rulată, cântare, cutii de ambalaj, calupuri înghețate, materia primă aproape olfactiv figurată), circumscrie perfect interdependența ce macină până la aneantizare. Formal uniformizate prin... uniformă (halate și cizme albe), eroinele, pe lângă accesoriile vestimentare inerente, își păstrează încă intact fondul intim de sensibilitate, din care răzbat uneori distorsionate reacții la vicisitudinile pe care le atrag prin magnetul condiției lor ingrate de femei oropsite. În simbolistica Noului Continent, cinci este cifra omului-conștiință a lumii, îngemănând sacrificiul și renașterea, crucea pentagramă a fiecărui ins, cantonând entitatea feminină în visceralitate. Cea mai în vârstă, Arlyne Flynn, se raliază prototipului femeii ce trudește dintotdeauna în același loc de care o leagă nevăzutele fire ale tradiției, ale obiceiurilor împământenite cărora nu are putere să li se opună Simona Bondoc conferă noblețe acestei categorii artistocratice a proletariatului ultragiat. Ruthie Flynn, fiica, în multe privințe, îi repetă traiectoria cazanieră, la ani distanță și în ciuda unor timide tentative de „emancipare” cărora Bogdana Darie le induce o prospețime nonconformistă, bine articulată la starea de gravidă. Gonflată nu de sarcină, ci prin constituție, Josie Evanghelista se deosebește doar printr-un grad mai mare de emotivitate, accentuată de situația matrimonială precară, neglijată de soțul ambalat în aventuri extraconjugale pe care Raluca Petra le evocă atașant, uzând cu autoironie tristă de propria-i corpolență. Cerebrală prin excelență, Maureen încearcă să-și păstreze calmul indiferent de situație, efort, ce-i usucă vitalitatea, transformând-o într-o ființă numai fibră, Magdalena Cernat confundându-se cu personajul. La antipod, Florence este o vulcanică temperamentală meridională căreia îi clocotesc nu doar hormonii, ci și gândurile de disperată ghinionistă, ce-și vede iară și iară iluziile spulberate, în ciuda compromisurilor. Vivian Alivizache, în al 20-lea an al carierei,

strălucește în acest rol ingrat neprecupețind excesele vocale și gestuale, într-un violent lamento continuu. În ordinea exponențială, li se alătură o a șasea parteneră, Marlena, o novice, căreia i se fac confesiuni fel de fel și care, în mod inevitabil, cade pradă farmecelor șefului, mascul feroce; Cezara Dafinescu izbutește mai bine ca oricând să-și supravegheze debordantul *sex-apel*. Inspectoarea Catherine Shimma nu se lasă defel asimilată acestui grup terorizat și – deși nu are nimic de câștigat – nu abdică de la principiul integrității; Olga Delia Mateescu evoluează în nota obișnuită a creațiilor sale de austeritate glacială, punctând culminația conflictului: fabrica se închide din cauza nerespectării normelor alimentare! Un adevăr între atâtea alte adevărului, pe care toți încearcă să le ignore, amăgindu-se și plutind la joasă altitudine. Tolerându-și unii alora slăbiciunile, viciile. În inferioritate numerică, bărbații domină prin și sunt dominați de propriile complexe. Martino, îngrijitorul – care-și asumă cu umor rolul de asanator al sufletelor feminine din preajmă – își are în Marius Florea Vizante un interpret ideal fiindcă actorul își exploatează inteligent candoarea de miop „manipulabil”, camarad de nădejde, dar aliat minor în fața autorității supreme pe care își dorește să o reprezinte Salvatore Morella. Un *macho* căruia îi place să uzeze dictatorial nu doar de ascendentul funcției, ci și de virtuțile unei virilități exacerbate. Mircea Rusu face proba încă unui tur de forță executat cu dezinvoltură printre femeile ce-i sunt subalterne mai mult sau mai puțin docile, dar și vorace parteneri în acapărarea simpatiei publicului.

Public abandonat fiorului de compasiune ce se răsfrânge asupra tuturor personajelor de peste ocean, mai mult sau mai puțin fictive, dar și a semenilor reali, palpabili, din imediata vecinătate, căci spectatorii de azi sunt virtualii șomerii de mâine. De aici, de aiurea. Deoarece morala *fabulei* din acest biblic univers istoric vizează în primul rând imposibilitatea/incapacitatea individului de a-și depăși condiția și de a rămâne prizonierul unor habititudini pe care le detestă, dar care-i sunt necesare ca aerul. Pe care ajunge să le idealizeze chiar și prin deriziune, sfârșind prin a le regreta când, dezechilibrat total, este depozat și de această fărâma de Rău care însă, îi garantează Viața. Sau ceea ce crede el că înseamnă a trăi...

Irina COROIU

Muzică

BREGENZ 1999

PASIUNEA GREACĂ de BOHUSLAV MARTINU

Festivalul de operă de la Bregenz/Austria, se desfășoară în fiecare an în lunile iulie și august. Scena de la Bregenz este vestită în întreaga lume – o scenă construită pe piloni, deasupra apelor lacului Bodan. Cadrul natural extraordinar – apa și muntele alături – ca și dotările tehnice cu totul speciale, fac din acest teatru în aer liber un unicat. Festivalul propune pe lângă spectacolele de operă, concerte, recitaluri, montări de partituri lirice rar cântate, pe scena teatrului din oraș. Repertoriul se schimbă la fiecare doi ani. În

această vară, vor avea loc două premiere, operele *Bal mascat* de Giuseppe Verdi – pe scena de pe lac- și *Pasiunea Greacă* de Bohuslav Martinu, în sala de spectacol a teatrului. Despre această ultimă lucrare aș dori să vă vorbesc pentru că *Pasiunea Greacă* a compozitorului Bohuslav Martinu (1890-1959) este una dintre cele mai interesante partituri lirice ale secolului XX.

Libretul operii este prelucrat de către compozitor după celebrul roman *Cristos răstignit a doua oară* al scriitorului grec Nikos Kazantz-

kis. Cei doi artiști s-au întâlnit în anul 1945, au căzut de acord, iar textul a fost terminat în luna noiembrie a anului 1955, când Martinu începe să compună muzica. La 15 iunie 1957 muzicianul îi scrie unui prieten: „*Pasiunea Greacă* este terminată și acum nu mai aștept decât reprezentarea ei pe scenă.” Există speranța unei montări pe scena de la Royal Opera Covent Garden din Londra la recomandarea celebrului dirijor Rafael Kubelik. Se fixează chiar data unei posibile premiere – iulie 1958. Dar, cei aleși să aprecieze valoarea literară a textului ca și valoarea muzicală a partiturii, resping proiectul acuzând mai ales complicatele implicații religioase ale operii, de neînțeles și neinteresante – conchid ei pentru publicul londonez. Fără a se ține cont de